

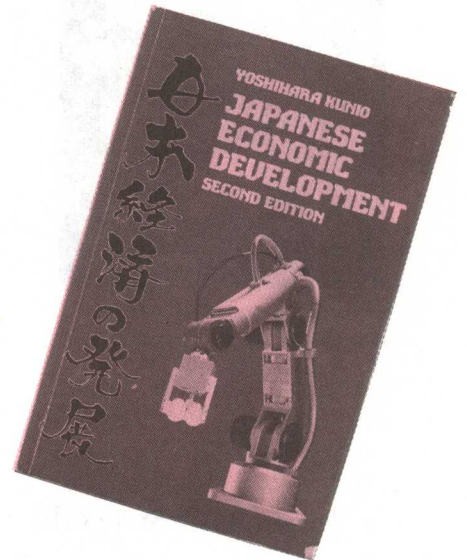
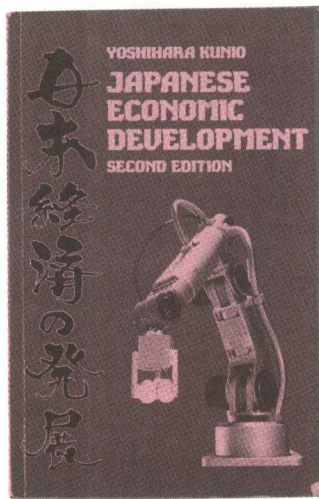
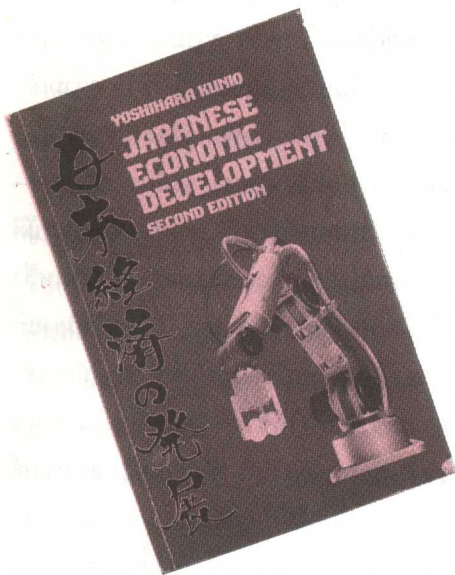

จดหมายข่าว

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กันยายน 2531

โครงการแปลไทย - ญี่ปุ่นผลิตหนังสือใหม่ พัฒนาการเศรษฐกิจญี่ปุ่น

โครงการแปลไทย - ญี่ปุ่น มูลนิธิโครงการตำรากำลังจะวางตลาดหนังสือเรื่องใหม่ของโครงการชื่อ **พัฒนาการเศรษฐกิจญี่ปุ่น** ซึ่งแปลจากหนังสือเรื่อง **Japan Economic Development** แต่งโดย ศาสตราจารย์ Yoshihara Kunio แห่ง **Center for Southeast Asian Studies** มหาวิทยาลัยโตเกียวโตหนึ่งในบรรดาผู้ที่มีชื่อเสียงที่สุดของวงการการศึกษาเศรษฐศาสตร์ของญี่ปุ่น หนังสือเล่มนี้แปลโดย **สุกัญญา นิธิฉกร** และ **อนงค์ โรจนวิชัย** แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับการสนับสนุนการจัดพิมพ์โดยมูลนิธิญี่ปุ่น (**Japan Foundation**)

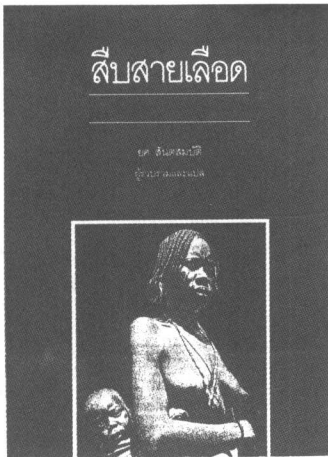
พัฒนาการเศรษฐกิจญี่ปุ่น เป็นหนังสือที่ให้การแนะนำการพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอย่างสั้น ๆ เป็นหนังสือที่ไม่ใช้วิธีการทางเทคนิคมากเกินไป จึงเหมาะอย่างยิ่งแก่ผู้ที่ต้องการเข้าใจความลับของความสำเร็จของญี่ปุ่นในตลาดโลกทุกวันนี้ และยังคงเหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการย้อนกลับมาศึกษาการพัฒนาของประเทศตนเองอีกด้วย

การที่ผู้เขียนหนังสือนี้ได้ทำการศึกษาอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในการพัฒนาในหลาย ๆ ประเทศ ช่วยให้เขาสามารถเสนอแง่มุมในเชิงเปรียบเทียบของการพัฒนาของประเทศญี่ปุ่น และการพัฒนาเศรษฐกิจโดยทั่วไป หนังสือนี้เน้นถึงความสำคัญของปัจจัยที่ไม่ใช่ทางเศรษฐกิจ และผู้เขียนก็ได้ยกย่องอย่างมากว่าความสำเร็จของ

เศรษฐกิจญี่ปุ่นเป็นผลมาจากโครงสร้างทางสถาบัน และสังคม ซึ่งได้ก่อให้เกิดระบบการบริหารแบบเฉพาะ และจริยธรรมในการทำงานอย่างแข็งขัน

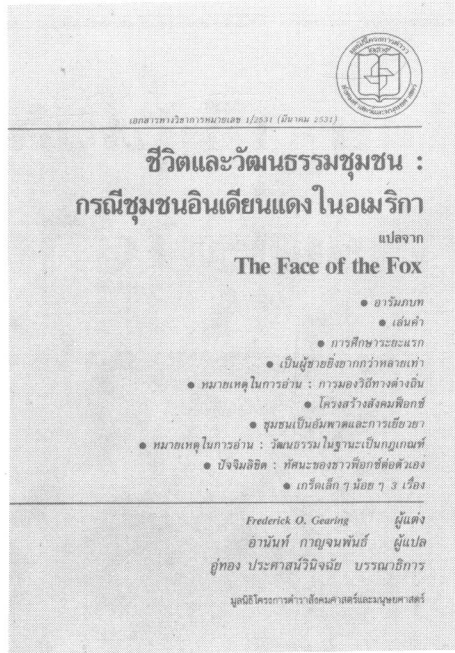
รายงานข่าวจากโครงการแปลไทย - ญี่ปุ่นยังมีต่อไปอีกว่า ขณะนี้มีหนังสือที่อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ของโครงการ 29 เล่ม โดยแยกเป็นสาขาต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวรรณกรรม และหนังสือเล่มใหม่ที่โครงการเพิ่งอนุมัติการแปลไปก็คือหนังสือเรื่อง **ยี่สิบดวงตา (Twenty Four Eyes by Sakae Tsuboi)** อันเป็นวรรณกรรมเรื่องยอดเยี่ยมอีกเรื่องหนึ่งของญี่ปุ่น หนังสือเรื่อง **ยี่สิบดวงตา** นี้จะดำเนินการแปลโดย **กิติมา อมรทัต** นักแปลผู้เป็นที่รู้จักกันดี

บอกกล่าว : ข่าวสังคมวิชาการ

● ประวัตศาสตร์สิทธิมนุษยชนไม่เคยเป็นมาโดยปราศจากการต่อสู้และการเสียสละ สังคมใดมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม มีสถาบันสังคมการเมืองอันอำนวย กระบวนการต่อสู้และเปลี่ยนแปลงก็อาจเป็นไปได้โดยราบรื่น ในทางตรงกันข้ามสังคมใดที่ขาดคุณสมบัตินี้ ก็มีแนวโน้มช่วยและเร่งเร้าผลักดันให้การเรียกร้องต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพต้องกลายเป็นความรุนแรงขึ้นนี่เป็นบางตอนจากคำนำในหนังสือชุดพัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

● 8/8/88 เป็นวันเดือนปี ที่นักเรียนนักศึกษาพม่าได้ถูกข่มขู่และคุมขังทั่วประเทศเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย หลังจากที่ต้องจำทนอยู่ในระบอบเผด็จการนานถึง 26 ปี สังคมทางการเมืองที่ว่า power corrupt ทำให้ผู้ที่นั่งครองอำนาจอยู่นาน ๆ ยากจะ

สรุปบทเรียนจากกระแสประวัติศาสตร์ได้ เราขอเอาใจช่วยนักศึกษา ประชาชนพม่า และขอภาวนาให้มีการหลังเล็ดน้อยที่สุด

● มาถึงวันนี้ บรรดาผู้คนในขบวนการ “ชาวพม่าชาย” ในอดีตต่างก็ซิงตัวหนีจากการเป็นจำเลยในคดีเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 ก็ยังดีที่ยังมีความสำนึกรู้ว่าเป็นการกระทำที่โง่เขลาเบาปัญญา และน่าอาย และจากคำให้สัมภาษณ์ของ **ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช** นายกรัฐมนตรีขณะนั้น ทำให้รู้ว่าผู้นำทางการเมืองในขณะนั้น มีพฤติกรรมทางการเมืองในอดีตอย่างไร ก็ได้ขานชื่อกันไว้อีกที แม้จะยังไม่บอกว่าจำเลยที่ 1 คือใครช่วยกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลและตั้งหน้าประกอบกรรมดีชดเชยให้ผู้เสียชีวิตในวันนั้นด้วยก็แล้วกัน

● กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม ขอให้ช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวทางกลุ่มได้จัด

โครงการศึกษาศาสนาและสันติวิธีขึ้น และให้ทุนศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับบทบาท คุณค่า การประยุกต์ใช้ และทิศทางของศาสนาและแนวทางสันติวิธี สำหรับปี 2531 มีทุนให้ 2 ทุน ทุนละไม่เกิน 22,000 บาท ปิดรับสมัครขอรับทุนวันที่ 20 กันยายน 2531 ผู้สนใจติดต่อสอบถามได้ที่ กศส. 495/44 ซอยอยู่ ออมสิน ถนนจรัญสนิทวงศ์ 50 กทม. 10700 โทร. 4249173

● ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ....ท่ามกลางความขัดแย้ง ความรุนแรง และควันทไฟแห่งสงครามที่คุกรุ่นอยู่ทั่วผืนพิภพในยุคสมัยนี้ ดูเหมือนว่าสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ชาติยังขาดอยู่เป็นอันมาก คือ ความเข้าใจและความรู้สึกชื่นชมในเพื่อนมนุษย์ที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างไปจากเรา.....

จากคำนำในหนังสือรวมเรื่องสั้นทางมานุษยวิทยา “สืบสายเลือด” ที่ **ดร. ยศ สันตสมบัติ** บรรจงแปลได้อย่างสละสลวย เรื่องสั้นเหล่านี้ไม่ใช่นิยายแต่เป็นชีวิตจริงที่ยิ่งกว่านิยายที่นักมานุษยวิทยาใช้เวลาอันยาวนานในการทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งเป็นประสบการณ์แปลก ๆ ที่เราไม่คุ้นเคย ขอแนะนำว่าสนุกดีและอาจจะรู้สึกประทับใจกับเรื่องของตาเผ่า **อาโน** ชาวเอสกิโม เช่นเดียวกับเราเป็นอย่างไร ลองหาอ่านกันดู ราคาเล่มละ 45 บาท และหนังสืออีกเล่มในแนวเดียวกันชื่อ **ชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน : กรณีชุมชนอินเดียนแดง** เป็นเอกสารโรเนียวของมูลนิธิฯ ราคาเล่มละ 60 บาท ซื้อได้ที่ ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้ง 2 เล่ม

● หลาย ๆ คนบอกว่าชอบ บทความเชิงสารคดีเรื่อง “เกี้ยวโต ไต้ชะเง้อมค้อยสุเทพ” ของ **อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์** ที่ลงในหนังสือมติชนสุดสัปดาห์ ทำให้ได้รู้จักสังคมญี่ปุ่นในแง่มุมที่น่าสนใจมาก และถ้าจะให้ดีก็ลองหา **เย็นเงาสลัว** ที่มูลนิธิฯ จัดพิมพ์อ่านดูว่าญี่ปุ่นมองสังคมของตนเองที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างไร จากทั้งสองเรื่องนี้ทำให้อยากเห็นงาน

ศึกษาสังคมไทยที่มีมุมมองที่น่าสนใจ มีชีวิตชีวา เช่นเดียวกันนี้

● โครงการหนังสือชุดเพื่อนบ้านไทยของมูลนิธิฯ ได้ **สุรชัย สิริไกร** เขียนเรื่องลาว, **ธีระ นุชเปี่ยม** เรื่องเวียดนาม, **รุ่งพงษ์ ชัยนาม** เรื่องกัมพูชา, **ชัยโชค จุลศิริวงศ์** เรื่องมาเลเซีย, **โคริน เฟื่องเกษม** เรื่องสิงคโปร์, **สีดา สอนศรี** เรื่องฟิลิปปินส์, **วิทยา สุจริตธนารักษ์** เรื่องอินโดนีเซีย และ **ชาอุวิทย์ เกษตรศิริ** เรื่องพม่า

● นักรัฐศาสตร์ไทยที่มี approach ในการอธิบายการเมืองที่แปลก ๆ น่าฟังเห็นจะไม่มีใครเกิน **ดร. สมบัติ จันทรวงศ์** แห่งคณะรัฐศาสตร์ มธ. ที่ฮือฮา (แบบเงิบ ๆ) มีมาตั้งแต่การวิเคราะห์รัชกาลที่ 6 ผ่านบทละครเวนิส วาณิช, สัญลักษณ์ของชาติในตราไปรษณียากร และล่าสุดเป็นจุดสารวิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ซ้อยาวเพื่อยาวว่า **ภาษาการเมือง: พัฒนาการศัพท์การเมือง และแนวอธิบายการเมืองในงานเขียนประเภทสารคดีทางการเมืองของไทย พ.ศ. 2475 - 2525**

● มีใครรู้เบาะแสว่าจะหาต้นฉบับเรื่อง **ความไม่พยายามได้ที่ไหน** โปรดติดต่อมูลนิธิด่วน หรือจะติดต่อ **คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี** ได้ที่ 222 - 5696 แต่ระหว่างนี้ **คุณสุชาติ** จะไปเยือนอเมริกานาน 3 เดือน กำหนดกลับเดือน ธันวาคม และฝากบอกแฟน ๆ นิดยสาร **โลกหนังสือ** และ **ถนนหนังสือ** ว่า pocket magazine “**สโมสรถนนหนังสือ**” ทยายบายใจเล่มที่ 1 ออกแล้วราคาเล่มละ 35 บาท ในฉบับมีเรื่องน่าอ่านเช่น บทปาฐกถาที่เพิ่งค้นพบของ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 70 ปี สันต์ เทวรักษ์, สนทนากับ อุษณา เพลิงธรรม เรื่อง **erotic literature**, ส่ง เทภาสิต นักวิจารณ์ที่มาก่อน พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, ทักษะทางวรรณกรรมของนักเขียนเชกโกส-โลวาเกีย มิลาน กุนเดอร์่า และอดตาในวรรณกรรมฝรั่งเศสสมัย ศ. ที่ 19 ของ ดร. ธีรา สันตดุสิต

หนังสือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีน
โดยมูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
(Chinese Society in Thailand : An Analytical History)

วิลเลียม สกินเนอร์
พรณี ฉัตรพลรักษ์
และคณะ
ชาอุวิทย์ เกษตรศิริ

ผู้แต่ง
ผู้แปล
บรรณาธิการ

สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ เป็นหนังสือคลาสสิก ที่นักวิชาการเกือบทุกสาขาในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์รู้จักเป็นอย่างดี และใช้อ้างอิงกันอย่างกว้างขวาง เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์ความเป็นมาและผลกระทบที่คนจีนมีต่อสังคมไทยทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ในตลอดระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่เริ่มต้นประวัติศาสตร์ไทยจนถึงยุคปัจจุบัน

จัดจำหน่ายโดย บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
599 ถนนไมตรีจิตต์ กรุงเทพฯ
มีจำหน่ายตามร้านขายหนังสือทั่วไป

ราคา 200 บาท

ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนไทย
(Sino-Siamese Tributary Relation 1282-1853)

สิบล้าง พรหมบุญ
กาญจณี ละอองศรี
ชาอุวิทย์ เกษตรศิริ

ผู้แต่ง
ผู้แปล
บรรณาธิการ

เป็นหนังสือที่มุ่งพิจารณาถึง ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนไทยในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยอาศัยข้อมูลหลักฐานของจีนประเภทที่มีผู้รวบรวมขึ้นในภายหลัง นอกจากนี้ยังอาศัยหลักฐานของชาวตะวันตก และหลักฐานของไทย ทั้งที่เป็นประเภทเอกสารชิ้นต้นและชิ้นรอง หนังสือเล่มนี้ นอกจากจะมีการวิเคราะห์อย่างแหลมคมในประเด็นทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ แล้วยังได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อทางการทูตระหว่างจีนกับไทย จำนวนมากมายถึง 200 ครั้งอีกด้วย

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
599 ถนนไมตรีจิตต์ กรุงเทพฯ
มีจำหน่ายตามร้านขายหนังสือทั่วไป

ราคา 65 บาท

การค้าสำเภา จีน-สยาม ยุคต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้น
(Chinese Junk Trade with Siam During the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries)

เจนนิเฟอร์ เวิน คุษแมน
ชินจิตต์ อำไพพรรณ
ชาอุวิทย์ เกษตรศิริ

ผู้เขียน
ผู้แปล
บรรณาธิการ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การค้าทางสำเภาระหว่างจีนกับสยามนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจของสยามในอดีต หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงโครงสร้างของการบริหารมณฑลก่อนที่อันเป็นมูลฐานในการแลกเปลี่ยนประเภทของบุคคลที่เข้ามาทำการค้า ตลอดจนหัตถ์คณะรัฐบาลที่มีต่อการค้าไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง

จัดจำหน่ายโดย ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์
กรุงเทพฯ 10200

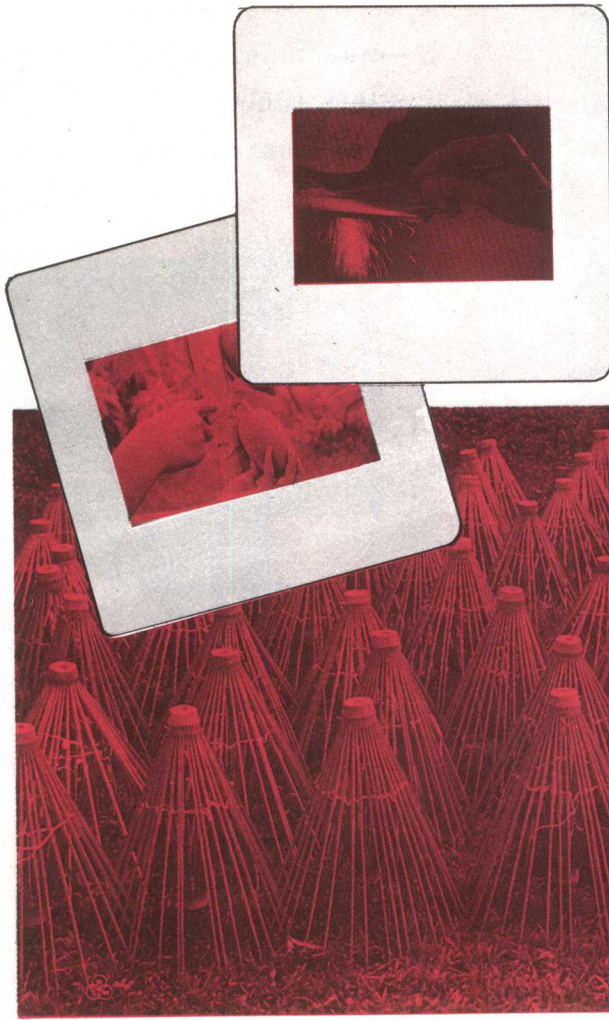
มีจำหน่ายตามร้านขายหนังสือทั่วไป

ราคา 69 บาท

เรียนรู้ได้ไว เข้าใจได้ดี ด้วย

สไลด์ประกอบการสอน

วิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ

งานเกษตร ■ ช่างในบ้าน ■ งานอาชีพ

สไลด์ประกอบคำบรรยายเพื่อการศึกษา

สไลด์ประกอบเสียงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอน

ที่มีความสำคัญและให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระ

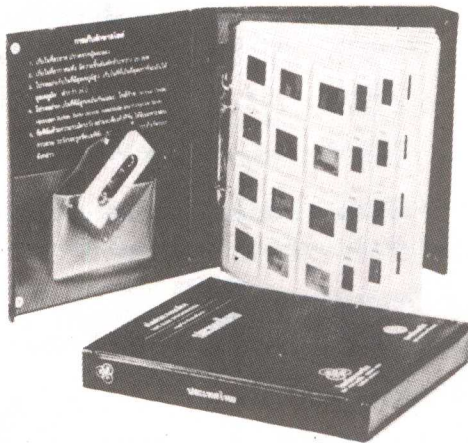
และจุดประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน ภาพฉายของจริง

แผนภูมิและภาพวาดที่ปรากฏประกอบเทปเสียงคำบรรยาย

ย่อมเป็นกิจกรรมของการเรียนการสอนที่ช่วยเร้าความสนใจและ

เพิ่มพูนความรู้ได้โดยชัดเจน-ลึกซึ้งยิ่งกว่า

บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ได้ผลิตจำหน่ายสไลด์ประกอบเสียงเพื่อการศึกษา ด้วยมุ่งหวังพัฒนาสมรรถภาพและสนับสนุนการเรียนการสอนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ

ในแต่ละชุดสไลด์มีอุปกรณ์

ประกอบสำคัญ 2 รายการ

1. เทปบันทึกเสียงคำบรรยาย
2. เอกสารพิมพ์คำบรรยายของแต่ละภาพ คำแนะนำพร้อมทั้งบทความเพิ่มเติมพิเศษทั้งหมดบรรจุรวมกันในกล่องสวยงาม สะดวกต่อการขนย้ายและถนอมรักษา

บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

599 ถนนไมตรีจิต กรุงเทพมหานคร 10100 โทร. 2210111-5

แนะนำหนังสือ

ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1 และ 2 ร. แลงการ์ด เขียน

บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

ร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

2526. เล่ม 1 159 หน้า ราคา 51 บาท

เล่ม 2 400 หน้า ราคา 73 บาท

ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย งานเขียนสำคัญที่สุดของ ร. แลงการ์ดในภาษาไทยนั้น ประกอบด้วยหนังสือ ๔ เล่ม คือ “เล่มหนึ่ง : ข้อความเบื้องต้น” “เล่มสอง : ละเมิด” “เล่มสาม : สัญญา” “เล่มสี่ : กฎหมายที่ดิน” เล่มหนึ่งและเล่มสองพิมพ์ทั้งหมด 3 ครั้ง (พ.ศ. 2478 , 2482 , และ 2491) ในการพิมพ์ครั้งแรกเล่มหนึ่งและเล่มสองพิมพ์รวมเล่มกัน เล่มสามพิมพ์ 2 ครั้ง (2480 และ 2491) เล่มสี่พิมพ์ 2 ครั้ง (2483 และ 2491) ดังนั้น หนังสือทั้ง 4 เล่มนี้ก็พิมพ์ครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. 2491 โดยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง นายอภัย แก้วเทศ เป็นผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ของแลงการ์ดนี้เป็นหนังสือที่ดีที่สุดเล่มหนึ่งเกี่ยวกับอดีตของไทย และใช้เป็นตำราเรียนชั้นปริญญาโทของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่ในระหว่าง 2478 จนกระทั่งหลัง 2491 ไม่เท่าไรก็เลิกวางไป หลังจากนั้นก็มีตำราแบบนี้ขึ้นมาแทนโดยนักวิชาการของไทยเอง เช่น พระยานิติศาสตร์ไพศาล (ของทางธรรมศาสตร์) หรือของพระวรภักดีปิบูลย์ (ม.ล. นภา ชุมสาย) ของทางจุฬา เป็นต้น แต่ถ้าเราจะพิจารณาจากเนื้อหาในส่วนที่เป็นการค้นคว้าอดีตของไทยอย่างแท้จริงแล้ว จะเห็นได้ว่างานของ ร. แลงการ์ดมีความลึกซึ้งกว้างขวาง และเป็นวิชาการอย่างยอดเยี่ยม มีลักษณะที่เป็นตำรามากกว่า “คำบรรยาย” อย่างรวบรัด ดังจะเห็นได้ว่าแม้เมื่อ จิตร ภูมิศักดิ์ ต้องการวิเคราะห์ “สังคมศักดินา” ของไทยในโฉมหน้าศักดินาไทย (2500) นั้น ก็ได้อาศัยงานของแลงการ์ดอย่างมาก (ถึงแม้ว่าการตีความเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินของ ร. แลงการ์ดและ จิตร ภูมิศักดิ์ จะแตกต่างกันด้วยปัญหาทางอุดมการก็ตาม

หนังสือชุดนี้เมื่อพิจารณาจากสำนวนภาษาพบว่าเล่มหนึ่ง : ข้อความเบื้องต้น และเล่มสอง : ละเมิดที่พิมพ์เป็นครั้งแรก 2478 มีความแตกต่างจากเล่มสามและเล่มสี่ กล่าวคือสองเล่มแรกแลงการ์ดใช้สรรพนามแทนคำว่า “ข้าพเจ้า” อยู่ตลอดเล่ม และเมื่อมีการแก้ไขพิมพ์เป็นครั้งที่สองนั้น ที่แก้ไขคือศัพท์บางคำเพื่อให้สละสลวยขึ้นเช่นใช้คำว่า “สละ”

แทน “ทั้ง” หรือ “รับทราบให้รู้ตัว” แต่เป็น “สังวร” หรือ “ความจงนอมทวง” แต่เป็น “ความจงนสนเท่ห์” เป็นต้น นอกจากนี้ก็เป็นคำผิดที่ตกไป และคำที่พิมพ์ผิด และที่น่าสนใจคือการแก้ไขข้อความในฉบับละเมิดโดยยังคงเนื้อหาไว้ แต่เปลี่ยนที่ของประโยคใหม่

ในเล่มที่สาม : สัญญานั้นมีชื่อผู้แปลระบุไว้คือ นายเสนอ สุขะนันท์ ส่วนเล่มที่สี่ : กฎหมายที่ดิน ไม่มีชื่อผู้แปลในเล่มที่สี่พบคำว่า “อาจารย์ผู้สอน” ในหน้า 55 และ “ท่านอาจารย์” ในหน้า 56 ซึ่งหมายถึงแลงการ์ด ถ้าแลงการ์ดเขียนเองก็ไม่จำเป็นต้องใช้สรรพนามนี้ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าหนังสือชุดนี้ทั้งหมด ร. แลงการ์ด เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสก่อนแล้วมีคนแปลเป็นภาษาไทย และแลงการ์ดก็อาจจะตรวจสอบภาษาไทยนั้นอีกทีหนึ่ง

ร. แลงการ์ดทำงานในเมืองไทยจนถึงปี 2483 จึงเดินทางออกไป ในช่วงเวลาที่แลงการ์ดเดินทางออกจากประเทศไทยนี้ พอเกิดวิกฤตการณ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งขยายเป็นสงครามเกี่ยวกับดินแดน เขียมเรียบพระตะบอง ในกัมพูชา และดินแดนฝั่งขวาของแม่น้ำโขงในลาว ทำให้คนฝรั่งเศสต้องออกจากประเทศไทยไป (แต่แลงการ์ดออกไปด้วยสาเหตุนี้ด้วยหรือไม่ยังไม่ทราบชัด)

เมื่อแลงการ์ดออกไปแล้ว วิชาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยยังมีหนังสือทั้ง 4 เล่มของท่านใช้ประกอบการเรียนของนักศึกษาปริญญาโทของ

ธรรมศาสตร์อยู่ แต่ในปี พ.ศ. 2492 (ภายหลังการรัฐประหาร 2490 ซึ่งทำให้กลุ่มทหารบกของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นมามีอำนาจแทนกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์) ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แบ่งเป็นคณะต่าง ๆ ซึ่งคณะนิติศาสตร์มีพระยานิติศาสตร์ไพศาลเป็นคณบดี และเป็นอาจารย์วิชาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยอีกด้วย ดังนั้นใน พ.ศ. 2494 จึงมีหนังสือ ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยของพระยานิติศาสตร์ไพศาลพิมพ์ขึ้นมา

หนังสือ (ในรูปคำสอน) ใหม่นี้คงใช้แทนของแลงการ์ดไปโดยปริยาย และไม่มีมีการพิมพ์ของแลงการ์ดอีกหลังจากนั้น ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกฎหมายแล้ว ถ้าหากจะลองเปรียบเทียบต้นฉบับกันดูก็ยังไม่มีความแตกต่างที่สังเกตเห็นได้ชัด กว้างขวางเท่ากับของแลงการ์ดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะงานของแลงการ์ดเป็นงานที่หนักแน่นทางวิชาการอย่างแท้จริง ไม่ฉาบฉวย มีการดูประเด็นปัญหาในมุมกว้าง วางพื้นฐานการวิเคราะห์ไว้เพื่อการค้นคว้าต่อ มีการศึกษาลักษณะของกฎหมายในแง่ของความเคลื่อนไหว มีการทำเชิงอรรถและอ้างอิงเอกสารอื่น ๆ ในขณะที่ตำรารุ่นหลังดูประหนึ่งเป็นคำบรรยายอย่างง่าย ๆ ขาดการอ้างอิง และดูจะสรุปประเด็นชนิดที่ไม่กระตุกให้เกิดการสืบต่อค้นคว้าอีกต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ก็หมายความว่าการศึกษาในด้านนี้ได้สะดุดหยุดลงอย่างน่าเสียดาย

หลังจาก ร. แลงการ์ดออกจากประเทศไทยไป ท่านเป็นศาสตราจารย์ทางกฎหมายในเวียดนาม ระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2498 และยังคงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาทางกฎหมายให้กับรัฐบาลกัมพูชาใน พ.ศ. 2489 อีกด้วย

ถึงแม้ท่านจะไปอยู่เวียดนาม แต่ก็ไม่ได้ละ

เลยการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ยังมีงานเขียนด้านนี้ออกมาอย่างสม่ำเสมอ มีบทความที่ตีพิมพ์ที่เว็บบล็อกเกี่ยวกับเมืองไทยอีก และเมื่อปี 2493 แลงกาตีได้เดินทางมาบรรยายเรื่อง Evolution of the Conception of Law in Burma and Siam ที่สยามสมาคมอีกด้วย ในปี 2504 แลงกาตีทำงานในตำแหน่ง directrice d'Etudes Ecolis Pratique des Hautes Etudes (Section 6), Sorbonne ที่กรุงปารีสในช่วงหลังนี้ งานค้นคว้าและงานเขียนของท่านเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายอินโดจีนและอินดูงานสำคัญชิ้นหนึ่งในช่วงนี้ที่พิมพ์ออกมา คือ The Classical Law of India ดังที่กล่าวมาแล้ว ร. แลงกาตีถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2515 ที่กรุงปารีส

ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย ของ ร. แลงกาตี 4 เล่มนี้ เป็นงานค้นคว้าทางวิชาการที่สมบูรณ์แบบที่สุดเล่มหนึ่ง ทั้งนี้ผู้เขียนได้ค้นคว้าและตรวจสอบเอกสารเก่าอย่างละเอียดถี่ถ้วนเป็นการทำงานวิชาการจากหลักฐานชั้นต้นมากกว่าการพึ่งหลักฐานชั้นสองแต่เพียงอย่างเดียวดังที่เราเห็นในงานประเภทเดียวกับของท่าน ถ้าจะกล่าวโดยย่อของแลงกาตีชุดนี้ มีจุดเด่นอยู่ 2 ประการ คือ

หนึ่ง เป็นงานทางวิชาการที่สะท้อนให้เห็นการใช้หลักฐานเอกสารเก่าอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์จากเอกสารเก่านี้ทำในมุมมองกว้างด้วยการวางพื้นฐานเปรียบเทียบ และตัวอย่างจากสังคมอื่น ๆ และเป็นการวิเคราะห์ที่ที่เปิดทางให้มีการค้นคว้าตั้งคำถาม และสร้างเสริมวิชาการต่อไปอีก มิได้เป็นการพูดถึงปัญหาที่มีลักษณะหยุดนิ่ง หรือทำให้เกิดการยุติตายตัวทางวิชาการแต่อย่างใด

สอง งานของแลงกาตีเป็นพื้นฐานของการ

เข้าใจสังคมไทยในอดีตอย่างดี มีลักษณะของการปูพื้นเพื่อการศึกษาสังคมและเศรษฐกิจของไทย ฉะนั้นงานนี้ก็จำเป็นได้ขั้นแรกขั้นหนึ่งของนักวิชาการไทยปัจจุบันที่พยายามไต่หาแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและเศรษฐกิจเพื่อหลีกเลี่ยงประวัติศาสตร์การเมือง (ประเภทลับแคบ)

ในหนังสือเล่มหนึ่ง : ข้อความเบื้องต้นนั้น ร. แลงกาตีได้ปูพื้นการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายโดยวางแนวทางแบบการศึกษาด้านอารยธรรมกล่าวคือ ปูพื้นอย่างกว้าง ๆ ให้เห็นประวัติความเป็นมาของกฎหมายจากสังคมเด่น ๆ ของโลก เช่น บาบิโลน อียิปต์ กรีก จีน อินเดีย และโรมัน วิธีการปูพื้นในแนวอารยธรรมเช่นนี้ เราจะพบในงานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กฎหมายในรุ่นหลัง ๆ อยู่อีกมากทีเดียว ซึ่งเป็นลักษณะของการเข้าสู่ปัญหาและการศึกษาในวงกว้างแล้วจึงให้แคบลงมาเฉพาะสังคมใดสังคมหนึ่ง

เมื่อถึงแคบลงมาสู่สังคมไทยแลงกาตีก็ทำการสำรวจหลักฐานเก่าที่มีของไทย (ในสมัยของท่าน) เช่นการศึกษาศิลาจารึก (ท่านยกศิลาจารึกสมัยสุโขทัย หลักที่ 38 มาศึกษา แต่มิได้ยกหลักที่ 1 ซึ่งเป็นจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมา) จากนั้นก็พิจารณาหลักฐานทางด้านกฎหมายของอยุธยาและรัตนโกสินทร์ (**กฎหมายตราสามดวง**) ตลอดจนกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ 4 และ 5

ในด้านประวัติของกฎหมายไทยนี้ แลงกาตีพยายามชี้ให้เห็นอิทธิพลของเขมรและมอญ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีแม่บทกฎหมายที่สำคัญของไทยได้จากมอญ คือ พระธรรมศาสตร์ โดยชี้ว่ากฎหมายไทยนั้นไม่น่าจะได้อิทธิพลโดยตรงจากอินเดีย แต่ถึงแม้อิทธิพลมอญ (ธรรมสัตถัม หรือธรรมสัตถ่า) ของมอญนี้ แลงกาตีใช้ตัวสะกดทั้งสองแบบปะปนกันไป ซึ่งเข้าใจว่าคงเกิดจากปัญหาคนแปลคนละคนกันหรือไม่ก็เป็นปัญหาการพิมพ์) จะปรากฏอยู่ในไทยแต่แรกก็ตาม แต่แลงกาตีก็พยายามแยกความแตกต่างของ พระธรรมศาสตร์ของไทย กับธรรมสัตถัม (หรือธรรมสัตถ่า) ของมอญ

ประเด็นนี้ของ ร. แลงกาตีน่าสนใจ กล่าวคือในการศึกษาเกี่ยวกับอดีตทางด้านอิทธิพลความคิดวัฒนธรรมนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่มักมองหาบ่อเกิดของวัฒนธรรมของชาติไทยจากอินเดีย แต่ในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แล้วเราเห็นว่า ทางเดินของอารยธรรมอินเดีย (ไม่ว่าจะเป็นศาสนาปรัชญาการเมือง เช่นสตาบันกษัตริย์) นั้นมิได้เดินเข้าสู่สังคมไทยโดยตรง แต่เป็นการเดินผ่านเขมร

และมอญ แล้วจึงมาถึงไทยน่าจะเสียดายที่ว่า ร. แลงกาตียังมีได้สืบสาวให้ลึกลงไปถึงอิทธิพลของลังกาที่เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทางศาสนาและการเมืองของอินเดีย (ในยุคที่พุทธศาสนาเสื่อม) ก่อนที่ลังกาจะเผยแพร่ไปสู่มอญ พม่า ไทย เขมร (เหมือนดังที่มีผู้กล่าวว่า การทำความเข้าใจสุโขทัยให้ดีขึ้น ส่วนหนึ่งคือการศึกษาลังกา) แต่เป็นงานที่จะต้องเรียกร้องจากนักประวัติศาสตร์โดยตรง มิใช่จากนักกฎหมายอย่างแลงกาตี

ในส่วนสุดท้ายของหนังสือเล่มหนึ่งแลงกาตีจบลงด้วยการแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์กฎหมายไทยออกเป็น 4 สมัยด้วยกัน คือ สมัยอยุธยา สมัย 3 รัชกาลแรกของรัตนโกสินทร์ (ซึ่งหมายถึงสมัยสยามเดิม) สมัยรัชกาลที่ 4 และต้นรัชกาลที่ 5 (ซึ่งเป็นสมัยหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนจากสมัยสยามเดิมสู่การปฏิรูป) และสมัยประมวลกฎหมาย (อันเป็นสมัยที่เห็นการปฏิรูปได้ชัดเจนอันเป็นผลมาจากอิทธิพลของตะวันตก)

จะเห็นได้ว่าในแง่ของประวัติศาสตร์ของกฎหมายไทยนั้น ร. แลงกาตีจะให้ความสำคัญต่อ 3 สมัยแรกมาก เพราะนั่นถือเป็นประวัติศาสตร์ของกฎหมายในระบอบที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ แต่เมื่อถึงสมัยสุดท้าย คือสมัยประมวลกฎหมาย แลงกาตีจะให้ความสำคัญต่อสมัยนี้ไว้ในงานเขียนของท่านน้อย อันอาจเนื่องจากว่าสมัยสุดท้ายนั้นเป็น “บ๊อง-บวม” ของท่าน ผู้ที่ต้องการศึกษาสมัยสุดท้ายนี้ (ซึ่งกลายเป็นประวัติศาสตร์ของคนยุคปัจจุบันของเราขณะนี้) จะต้องค้นคว้าเพิ่มเติมจากงานอื่น ๆ

ในประเด็นที่กล่าวไว้ว่า งานของ ร. แลงกาตีเป็นพื้นฐานของความเข้าใจสังคมในอดีตของไทยอย่างนั้น จะเห็นได้ว่าในหนังสือเล่มสอง : ละเมิดและเล่มสาม : สัญญา (รวมทั้งเล่มสี่ : กฎหมายที่ดินที่จะกล่าวถึงภายหลังนั้น) จะช่วยให้เราพอสร้างภาพของสังคมในอดีตได้ เช่นในเรื่อง “ละเมิด” ซึ่งแลงกาตีให้ความสำคัญมากกว่า “สัญญา” นั้นท่านชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม จากทฤษฎีการมองเป็นวิวัฒนาการ กล่าวคือท่านชี้ให้เห็นว่าการละเมิด อันทำให้เกิดความเสียหายในสมัยดึกดำบรรพ์ที่มีหลักของการชดเชย “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” นั้น กลายมาเป็นการที่รัฐเข้ามาจัดการเรื่องนี้อย่างไร คือในรูปของการปรับ (ที่เรียกว่า “สินไหม” และ “พินัย”) นั้น เป็นลักษณะเด่นมากที่สุดที่เราจะเห็นได้จากสังคมอยุธยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นอำนาจของส่วนกลางของรัฐ คือกษัตริย์ ซึ่งมีลักษณะของการรวมอำนาจที่ศูนย์กลางของอยุธยา และรัตนโก-

สินทรัพย์อย่างมากมาก่อนแล้ว

แลงการ์ดเป็นนักกฎหมายที่ให้ความสำคัญทางด้านนิติศาสตร์ (ว่าด้วยรากฐานของศัพท์) มาก ฉะนั้นท่านจึงเน้นถึงความสำคัญที่จะเข้าใจคำบางคำจากกฎหมายเก่า เช่น ละเมิด ซึ่งเป็นการละเมิดพระราชอาญามากกว่าการละเมิดทางแพ่งที่เราเข้าใจกันในปัจจุบัน การเน้นความสำคัญด้านนี้จะช่วยให้การศึกษาสังคมอยู่ในลักษณะเคลื่อนไหวตลอดเวลา (ด้วยการเปรียบเทียบ) แทนที่จะมองสังคมในลักษณะหยุดนิ่งโดยถือว่าคำหนึ่งนั้นมีความหมายเหมือนกันหมดทุกยุคทุกสมัย

ความสนใจด้านนี้ของแลงการ์ดทำให้ท่านพยายามชี้ให้เห็นประเด็นเล็กน้อยบางประเด็น เช่น การชี้ว่าคำบางคำทางกฎหมาย เช่น ประบิด (ซึ่งแปลว่า “ทำให้ทรัพย์สินของผู้หนึ่งสูญหายหรือยกออกทรัพย์สินของผู้อื่น”) หรือ โฉนด (ซึ่งแปลว่า “หนังสือ”) นั้นเป็นคำเขมรที่ไทยที่ยืมมาใช้พิจารณาอย่างเฉิน ๆ ก็จะเห็นว่านี่ก็คือศัพท์โบราณศัพท์ แต่ทว่าพิจารณาให้ลึกกลงไปแล้ว

แลงการ์ดได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะอันหลากหลายของสังคมในอดีต เป็นลักษณะของสังคมในรูป “อาณาจักร” ที่มีพื้นฐานอยู่กับความหลากหลายแตกต่างกันมากกว่ารูปของสังคม “รัฐชาติ” ในสมัยใหม่ที่พยายามผลักดันสิ่งที่เรียกว่า “เอกภาพ” ในสังคมไทย ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงแล้วสังคมไทยวางพื้นฐานอยู่กับความหลากหลายแตกต่างกัน และถืออยู่กันได้มาเป็นเวลานานมากกว่าเอกภาพ หรือความเหมือนกันด้วยซ้ำไป

ในเล่มสาม : สัญญา แลงการ์ดชี้ให้เห็นว่าในอดีต สิ่งทีเรียกว่าสัญญานั้นมีน้อย ทั้งนี้เพราะสภาพของสังคมขาดการค้าขายและธุรกิจ การค้าขายขนาดใหญ่เช่น การค้ากับต่างประเทศก็เป็นสิ่งผูกขาดโดยกษัตริย์ดังนั้นทางด้านกฎหมายเรื่อง “สัญญา” จึงมีอยู่เบาบาง แต่กระนั้นก็ตามสัญญาที่มีอยู่ก็ทำให้เราทราบถึงสภาพสังคมที่เกี่ยวกับการกู้เงิน (อัตราดอกเบี้ย) การขายฝากทาส - สินค้า - อสังหาริมทรัพย์ (บ้านและที่ดิน) ตลอดจนการเช่า “สำเภา” ไปทำการค้ากับต่างประเทศได้

ร. แลงการ์ดทั้งมรดกที่สำคัญทางการศึกษาอดีตไทยไว้ในหนังสือเล่มสี่ : กฎหมายที่ดิน ประเด็นว่าด้วย “ที่ดิน” นี้กลายเป็นประเด็นถกเถียงของคนรุ่นหลังนี้มาก ไม่ว่าจะมาจากทรรศนะคือนุรักษ์นิยม เสรีนิยม สังคมนิยมหรือตลอดจนมาร์กซ์นิยม ในขณะที่นักคิดนักเขียนส่วนหนึ่งพากันขบประเด้น “ที่ดิน” อยู่ นั่น ร. แลงการ์ดได้เปิดประเด็นนี้ไว้หลายสิบปีแล้วและก็ได้สรุปไว้บางประการว่า ใน

อดีตนั้น ที่ดินเป็นของพระเจ้าแผ่นดินประชาชนซื้อขายกันไม่ได้ และสิทธิในที่ดินก็เบาบาง ผูกพันอยู่กับการครอบครองด้วย

ตามทรรศนะของแลงการ์ด ท่านได้ตีวงกว้างในการศึกษาประเด็นที่ดินจากสังคมไทยนอกเหนือประเทศไทยไปอีก และก็พบว่าสังคมที่มีลักษณะดั้งเดิมของไทยที่ยังหลงเหลืออยู่ในลาวและดั่งเกียงนั้น ที่ดินเป็นของประมุข ประมุขจะจัดสรรแบ่งให้ประชาชนเป็นระยะ ๆ ไป แต่เมื่อสังคมไทย (ในประเทศไทย) เข้าสู่ยุคสุโขทัยและอยุธยาแล้วนั้น การที่ประมุขเรียกที่ดินคืนแล้วแบ่งให้ใหม่เป็นระยะ ๆ ได้หมดไปแล้ว แต่ประมุข (ซึ่งตอนนี้จะเรียกว่าพระมหากษัตริย์หรือพระเจ้าแผ่นดินก็ตาม) ยังจะยืนยันสิทธิของตนตามนิคินัยดังนั้นก็เห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยต้นอยุธยา มีการประกาศยืนยันว่าที่ดินเป็นของพระมหากษัตริย์ และประชาชนก็จะซื้อขายกันไม่ได้ (ซึ่งในทางพฤตินัย เราจะเห็นอีกว่ากฎหมายเช่นนี้เป็นหมันไปตามกาล (เวลา)

ความละเอียดถี่ถ้วนของแลงการ์ดทำให้ท่านแจกแจงประเด็นของกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินต่อไปอีกคำว่า “กรรมสิทธิ์” อย่างที่เราเข้าใจกันในการมีที่ดินในปัจจุบันนั้น หาได้เก่าแก่กมายนักไม่ คำนี้ใช้ในความหมายสมัยใหม่ คือตั้งแต่ พ.ศ. 2444 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีการออก “โฉนดแทนที่” มีการรังวัดที่ดินกันอย่างแน่นอน โดยเริ่มทำในมณฑลอยุธยา กรุงเทพฯ นครราชสีมา ฯลฯ แลงการ์ดสะท้อนภาพความเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของที่ดินอย่างชัดเจนในเมื่อที่ดินเริ่มมีราคาขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 อันตรงกับ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของสมัยนั้น ที่มีการเพาะปลูกข้าวจำนวนมากเพื่อส่งเป็นสินค้าขาออกหลักของประเทศและการกว้านซื้อที่ดิน การมีเจ้าที่ดินขนาดใหญ่ก็เริ่มจากสมัยนี้ ดังนั้นเมื่อมองย้อนกลับไปคำว่า “โฉนด” ก็มีความหมายแตกต่างกันตามเวลา และสภาพของสังคม ในชั้นต้น

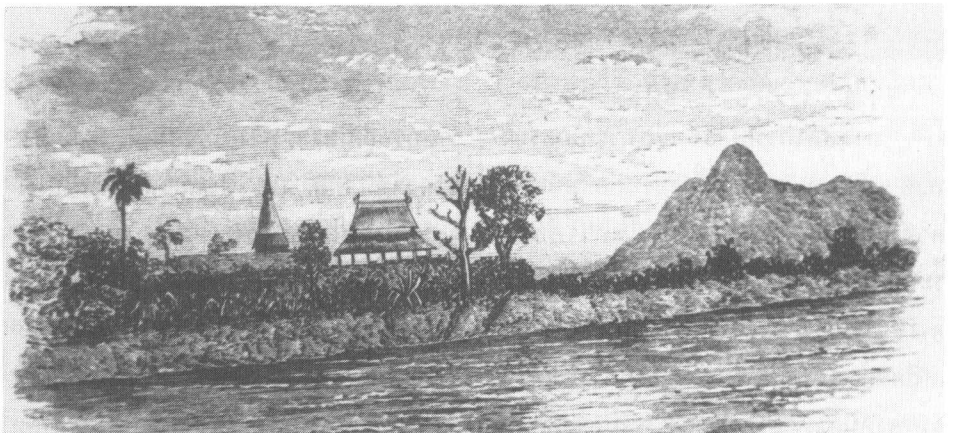
ความหมายเก่าก็เป็นไปในแง่ของจุดประสงค์ในการเก็บภาษีที่ดินของรัฐบาลมากกว่าจะเป็นเอกสารยืนยัน “กรรมสิทธิ์” ในสมัยใหม่

ในอดีตสิทธิในที่ดิน มีลักษณะเบาบางและไม่มั่นคง และผูกพันกับการครอบครอง ซึ่งหมายความว่าประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิในที่ดินก็ต่อเมื่อตนทำกินอยู่ในดินนั้น ถ้าย้ายออกไปเกินกำหนดเวลาหนึ่งก็สามารถขาดสิทธิได้ และสิทธิเหนือที่ดินนี้รัฐบาล (พระมหากษัตริย์) สามารถจะเรียกคืนเมื่อไรก็ได้ (ดังจะเห็นได้จากเรื่องเกี่ยวกับวิมลราชบุตร)

ร. แลงการ์ดได้ชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของที่ดินตั้งแต่ก่อนสุโขทัยและอยุธยาเรื่อยมา ดังนั้นหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏในกฎหมายก็มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาด้วย ถึงแม้จะมีกฎหมายของรัฐบาลห้ามการซื้อขายในหมู่ประชาชนก็ตาม ทั้งหลักฐานต่างประเทศ (เช่น ลาลูแบร์ พ.ศ. 2231 ในสมัยพระนารายณ์ฯ) และหลักฐานกฎหมายไทยที่ออกมาในสมัยปลายอยุธยา ก็ชี้ให้เห็นว่ามาตรการนั้นเป็นหมันไป มีการเริ่มซื้อขายที่ดินกับบ้างแม้จะไม่มากก็ตาม แต่จะมาเห็นชัดในสมัยรัชกาลที่ 4

น่าเชื่อว่าหากเราจะให้ความสนใจต่องานชิ้นนี้ของ ร. แลงการ์ดแล้วเราก็จะสามารถจะมีพื้นฐานของการศึกษาเข้าใจสังคมในอดีตของเราได้มากขึ้น ดังนั้นหนังสือชุดนี้ของแลงการ์ดคงจะมีประโยชน์ครอบคลุมการศึกษาในรูปลักษณะใหม่หลายสาขา ไม่ว่าจะประวัติศาสตร์กฎหมายตามแนวคิดศาสตร์ที่ท่านตั้งใจเขียนขึ้นมาโดยตรง หรือก้าวเลยไปสู่ประวัติศาสตร์ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เรากำลังไฝหากันหรือทางด้านรัฐศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วรรณคดีหรือข้ามไปยังสาขาใหม่ ๆ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ก็ตาม

ตัดความจาก ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ วิภลย์ พงศ์พนินตานนท์. “ร. แลงการ์ด กับประวัติศาสตร์กฎหมายไทย: ศิลปวัฒนธรรม, 2 : 10 สิงหาคม 2524

บทความปริทัศน์

ขบวนการเสรีไทย กับความขัดแย้งทางการเมืองภายใน ประเทศไทย*

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ

การศึกษาเรื่องราวของขบวนการเสรีไทยที่กระทำผ่านกันตลอดมา มักอธิบายผ่านเรื่องราวของขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องการติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อร่วมขับไล่กองทัพญี่ปุ่นออกจากประเทศไทย และผลทางการเมืองระหว่างประเทศในปัญหาหลักการเอกราช - อธิปไตยของประเทศชาติภายหลังสงคราม แต่คำอธิบายตามแนวทางนี้ไม่สามารถให้ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยเท่าที่ควร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเสรีไทยกับการเมืองภายในของไทยเอง ทั้ง ๆ ที่ปัญหาการเมืองภายในของไทยก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้กลุ่มบุคคลก่อตัวขึ้นเป็นขบวนการเสรีไทย และการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยก็มีปฏิสัมพันธ์ต่อปัญหาการเมืองภายในอย่างชัดเจน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษขบวนการเสรีไทยในแนวทางใหม่ โดยมุ่งพิจารณาขบวนการเสรีไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองภายใน ทั้งระหว่างพวกนิยมเจ้ากับคณะราษฎร และภายในคณะราษฎรระหว่างฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงครามผู้นำทหารบกกับฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำพลเรือน นับตั้งแต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยจะเน้นช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2481 เป็นต้นมา

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คณะราษฎรต้องประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองในการก่อตัวระบอบใหม่ รัฐบาลที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยคณะราษฎรมักอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างไร้เสถียรภาพ คือต้องประสบกับการต่อต้านจากพวกนิยมเจ้าและการคัดค้านในสภาผู้แทน

ราษฎรอยู่เนื่อง ๆ ครั้งเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม) ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีปี พ.ศ. 2481 จอมพล ป. พิบูลสงครามได้พยายามแสวงหาทางออกสำหรับปัญหาการเมืองภายในขณะนั้น และเพื่อเป็นการเตรียมประเทศเข้าสู่ภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยการเสนอ

แนวทางการสร้างรัฐบาลทหารที่เข้มแข็งและอาศัยการณรงค์ความรู้สึชาตินิยมสนับสนุนนโยบายรัฐบาลทหาร อันนำไปสู่การก่อตัวของระบอบเผด็จการทหาร ภายใต้การดำเนินนโยบายที่รู้จักกันดีว่าเป็นสมัยแห่งการสร้างชาติ ผลคือรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของพวกนิยมเจ้าได้ ช่วยทำให้ระบอบใหม่มั่นคงและรัฐบาลมีเสถียรภาพขึ้น แต่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารที่ก่อตัวขึ้นนี้ เริ่มมีการเคลื่อนไหวต่อต้านจากผู้แทนราษฎรภาคอีสานหรือกลุ่มผู้นำอีสาน และเริ่มมีผลกระทบต่อภายในกลุ่มคณะราษฎรด้วยกันเองทั้งกับฝ่ายพลเรือนและทหารเรือ

ครั้งเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเปิดฉากบุกกรุกเข้ามาในประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ได้กดดันให้ระบอบเผด็จการทหารจำต้องปรับตัวครั้งใหญ่ โดยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องยอมจำนนให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศ และตัดสินใจเลือกเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารกับฝ่ายญี่ปุ่น เพื่อดึงความเข้มแข็งทางการเมือง

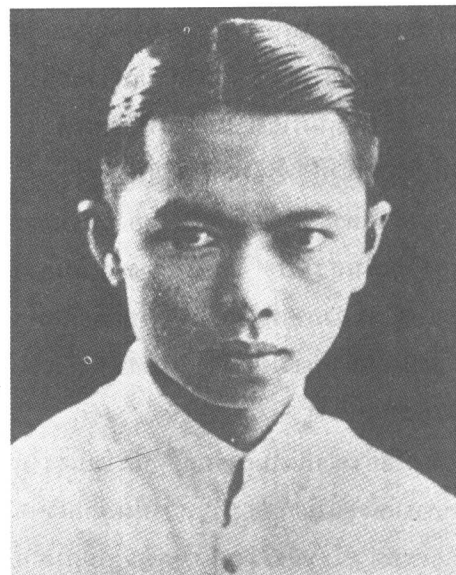
ภายในที่เคยมียุคเดิมกลับคืนมาในยามสงคราม ความพยายามปรับตัวของระบบเผด็จการทหารในช่วงดังกล่าวนี้ ได้เปิดทางให้กลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่ถูกกดขี่จากระบบเผด็จการทหาร หรือมีความขัดแย้งกับรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ในขณะนั้น 2 กลุ่มใหญ่ คือพวกนิยมเจ้าและฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ทำการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล โดยพวกนิยมเจ้าเคลื่อนไหวอยู่ภายนอกประเทศ ทั้งที่สหรัฐอเมริกา นำโดย **ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช** และที่อังกฤษนำโดย **ม.จ. ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิ์วัฒน์** ด้วยการประกาศตัวเป็นอิสระจากรัฐบาลไทยหรือเป็นเสรีไทย หันไปสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมต่อต้านญี่ปุ่น และรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ผู้นิยมฝ่ายอักษะ - ญี่ปุ่น ส่วนฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์เคลื่อนไหวอยู่ภายในประเทศ ด้วยการปฏิเสชนโยบายสงครามของรัฐบาลและจัดตั้งองค์การใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นหันไปติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมขับไล่ทหารญี่ปุ่นและรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ผู้สนับสนุนฝ่ายญี่ปุ่น

การเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมือง 2 กลุ่มข้างต้นนี้ หรืออีกนัยหนึ่งคือการก่อตัวของขบวนการเสรีไทย มีหลักการสำคัญเพื่อเอกราชและประชาธิปไตยของประเทศชาติ ได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองภายในอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ในขณะนั้น เช่นกลุ่มผู้นำอีสานและได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่มีการศึกษาค่อนข้างสูงทั้งในและนอกระบบราชการ กลุ่มในระบอบราชการ อาทิ กลุ่มนักเรียนนอก โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกา และในอังกฤษ และที่สำคัญคือกลุ่มข้าราชการระดับกลาง - ต่ำในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ตำรวจและฝ่ายพลเรือน - ครูประชาชน ส่วนกลุ่มนอกระบบราชการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนชั้นกลางในเมือง ได้แก่เช่น พวกนักประพันธ์ นักเขียนหรือนักหนังสือพิมพ์

กลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย คือนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง รวมทั้งนักเรียนเตรียมอุดมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักเรียนเตรียมปริญญาแห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง นอกจากนี้ขบวนการเสรีไทยยังได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มคนชั้นล่างหรือประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีไม่มากนัก ได้แก่ประชาชนในเขตที่มีการจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรคหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสาน - เหนือ

การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยมีแนวคิดทั้งในระดับที่กว้างและแคบ หลักการเพื่อเอกราช - อธิปไตยของชาติ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดโดยกว้างของขบวนการเสรีไทยและจะผลักดันให้มีการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่น โดยหันไปให้การสนับสนุนและช่วยเหลือทางทหารแก่ฝ่ายสัมพันธมิตรขณะเดียวกันนั้นก็ได้พยายามเปิดเจรจาปัญหาการเมืองระหว่างประเทศกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยเฉพาะกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ในปัญหาว่าด้วยหลักการเอกราช - อธิปไตยของชาติหลังสงครามอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายสงครามของรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ซึ่งได้ประกาศสงครามกับประเทศทั้งสองนี้ การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยในส่วนนี้ได้สิ้นสุดลงเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ และมีผลสำคัญช่วยทำให้ฐานะของประเทศไทยรอดพ้นจากประเทศผู้แพ้สงคราม

ส่วนหลักการเพื่อประชาธิปไตย อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดโดยแคบของขบวนการเสรีไทยและจะผลักดันให้มีการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** พวกนิยมเจ้าต่อต้านรัฐบาลในฐานะที่เป็นตัวแทนของการใช้อำนาจเผด็จการของคณะราษฎรและต้องการหวนกลับมาใช้อำนาจในระบอบรัฐสภา โดยพวกนิยมเจ้าได้เคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมือง ให้มีการปลดปล่อยกลุ่ม

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

นักโทษการเมืองและคืนสิทธิทางการเมืองแก่เจ้านาย รวมทั้งต้องการให้ยกเลิกบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ต่อต้านรัฐบาลในฐานะที่รัฐบาลเป็นตัวแทนของการใช้อำนาจเผด็จการของกลุ่มทหารบก และต้องการผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภาเช่นเดียวกับพวกนิยมเจ้า ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์หลังจากสามารถล้มรัฐบาล **จอมพล ป. พิบูลสงคราม** ในปี พ.ศ. 2487 จึงหันกลับไปประนีประนอมทางการเมืองกับพวกนิยมเจ้าโดยยอมปลดปล่อยกลุ่มนักโทษการเมืองและคืนสิทธิทางการเมืองแก่เจ้านาย ด้วยคาดหวังจะได้พวกนิยมเจ้ามาเป็นแนวร่วมด้านการกลับมาใช้อำนาจของกลุ่มทหารบก และเพื่อเป็นพันธมิตรร่วมผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภา ซึ่งฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ได้เริ่มเคลื่อนไหวให้มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 นับตั้งแต่ช่วงปลายสงครามโลกฯ การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ขบวนการเสรีไทยได้ระดมเอากลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมต่อต้านญี่ปุ่นหรือเป็นเสรีไทยเข้ามาเป็นฐานอำนาจทางการเมือง โดยมีการเคลื่อนไหวจากทั้งพวกนิยมเจ้าและฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ เสรีไทย

ที่ให้การสนับสนุนพวกนิยมเจ้าได้เกาะกลุ่มเข้ากับพรรคประชาธิปไตย ส่วนเสรีไทยที่ให้การสนับสนุนฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ได้เกาะกลุ่มเข้ากับพรรคสหชีพ แนวรัฐธรรมนูญหรืออิสระ การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยในสวนนี้ ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายหลังสงครามโลกยุคที่ 2 เพื่อร่วมผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภา

อย่างไรก็ตามการผลักดันการเมืองไปสู่การแข่งขันในระบอบรัฐสภานั้น มีแนวคิดและผลประโยชน์ขัดกันอยู่โดยพื้นฐานภายในขบวนการเสรีไทย หรือระหว่างฝ่าย นายปรีดี พนมยงค์ กับพวกนิยมเจ้า ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ มีแนวคิดเสรีนิยม - ประชาธิปไตย และมีผลประโยชน์ผูกพันอยู่กับคนชั้นกลาง - ล่าง ส่วนพวกนิยมเจ้านั้นมีแนวคิดอนุรักษนิยมประชาธิปไตยและมีผลประโยชน์ผูกพันอยู่กับคนชั้นสูง - เจ้าที่ดิน เมื่อสงครามโลกยุคที่ 2 การแข่งขันในระบอบรัฐสภาได้เริ่มต้นขึ้น ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มผู้นำอีสานและกลุ่มปรีดี - พลเรือน ที่รวมตัวกันเป็นพรรคสหชีพ แนวรัฐธรรมนูญ และกลุ่มอิสระเป็นฐานสนับสนุน พวกนิยมเจ้ามีนายควง อภัยวงศ์ เป็นแกนนำและมีพรรคประชาธิปไตยเป็นฐานสนับสนุน การแข่งขันของ 2 ฝ่ายนี้ได้นำไปสู่ความขัดแย้งและแตกหักในท้ายที่สุด เนื่องจากไม่สามารถประสานทางแนวคิดและไม่สามารถประนีประนอมทางผลประโยชน์ภายใต้วิถีระบอบรัฐสภาที่ก่อตัวขึ้น

ระบอบรัฐสภาในระยะก่อตัวนั้น ได้รับการต่อต้านจากพลังฝ่ายอนุรักษนิยม นำโดยฝ่ายพรรคประชาธิปไตยซึ่งไม่พอใจรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489 และฝ่ายแพ้การแข่งขันในวิถีระบอบรัฐสภานั้น โดยฝ่ายพรรคประชาธิปไตยได้หันไประดมพลังฝ่ายอนุรักษนิยมเข้ามาต่อต้านรัฐบาลของฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือฝ่ายพรรคประชาธิปไตยได้หันไปสนับสนุนการกลับมา

มีอำนาจของกลุ่มทหารบก ซึ่งไม่พอใจรัฐบาลพลเรือนเสรีไทย ด้วยการให้ความสนับสนุนคณะรัฐประหารทำการล้มระบอบรัฐสภาลงในช่วงปลายปี พ.ศ. 2490 หรือ "รัฐประหาร พ.ศ. 2490" ที่รู้จักกันดี ยังผลให้รัฐบาล พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ต้องหมดอำนาจลง หลังจากนั้นฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งถูกกดดันทั้งจากคณะรัฐประหารและฝ่ายพรรคประชาธิปไตย ได้มีความพยายามเคลื่อนไหวในอันที่จะล้มรัฐบาลของคณะรัฐประหารหรือรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยกำลัง โนนาม "ขบวนการประชาธิปไตย 26 กุมภาพันธ์ 2492" แต่พ่ายแพ้เป็นที่รู้จักกันดีว่า "กบฏวังหลวง" หลังเหตุการณ์ครั้งนี้เปิดทางให้คณะรัฐประหารทำการกวาดล้างและปราบปรามฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ อย่างรุนแรง โดยเฉพาะตัวนายปรีดี พนมยงค์ แม้จะรอดพ้นจากการฆาตกรรม แต่ก็หมดโอกาสที่จะหวนกลับมามีบทบาททางการเมืองได้อีก ทำให้ฝ่าย นายปรีดี พนมยงค์ อ่อนตัวลงและหมดบทบาททางการเมืองไปในเวลาต่อมา

การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยจึงมิใช่เป็นเพียงขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นของไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น หากแต่ยังเป็นการต่อสู้ทางการเมืองภายในของไทยเองด้วย ทั้งระหว่างพวกนิยมเจ้ากับคณะราษฎร และภายในคณะราษฎร หรือกลุ่มผู้นำระบอบใหม่ ระหว่างฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ การต่อสู้ทางการเมืองดังกล่าวนี้มีผลสำคัญทำให้ การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของไทยอย่างน้อยถึงปี พ.ศ. 2492 ซึ่งฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ถูกคณะรัฐประหารกวาดล้าง และทำลายอย่างรุนแรง จนต้องหมดบทบาททางการเมืองลงและถือได้ว่าเป็นจุดสลายตัวของขบวนการเสรีไทย

ผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้

ชี้ให้เห็นว่าคำอธิบายเรื่องราวของขบวนการเสรีไทยที่มีการศึกษาในรูปของขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นนั้น โดยพื้นฐานไม่เป็นสิ่งพอเพียงสำหรับที่จะใช้อธิบายเรื่องราวของขบวนการเสรีไทย ทั้งนี้เพราะโดยเนื้อแท้แล้วการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่น เป็นแนวคิดในระดับกว้างของขบวนการเสรีไทย มิใช่เนื้อหาหลักของขบวนการเสรีไทยเท่านั้น การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยยังมีแนวคิดในระดับแคบ ที่สามารถชี้ให้เห็นถึงเรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทยที่ประทุขึ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ อันเป็นผลสะท้อนมาจากความขัดแย้งทางการเมืองมานับแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ดำรงอยู่ทั้งระหว่างพวกนิยมเจ้ากับคณะราษฎร และภายในคณะราษฎรระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้นำฝ่ายทหารกับนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำฝ่ายพลเรือน และยังคงเป็นปัญหาทางการเมืองภายในที่ตอกค้างเป็นมรดกของการเมืองไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาในการจัดวางกติกาทางการเมืองหรือรัฐธรรมนูญในกลุ่มผู้นำฝ่ายทหารกับฝ่ายพลเรือน

* เก็บความจาก สรศักดิ์ งามจรกุลกิจ, "ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2481 - 2492" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531

เพียงความเคลื่อนไหว

ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของประชาธิปไตยไทย

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่ออธิบายแนวความคิดหลักสองกระแสที่อยู่เบื้องหลังงานเขียนอธิบายประวัติศาสตร์การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย นั่นก็คือ แนวความคิดที่ผู้เขียนเรียกว่า **สำนักคิดประเพณี** กับ **สำนักคิดตะวันตก**

สำนักคิดประเพณี

จากการพิจารณาบทความนี้พบว่า ผู้เขียนได้แบ่งความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของสำนักคิดประเพณีออกเป็น 4 จังหวะ นั่นก็คือ

ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2475

สำนักคิดประเพณีจะถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 โดยกลุ่มนักคิดสายราชวงศ์และขุนนางรุ่นแรกที่ได้รับอิทธิพลความคิดตะวันตก แนวความคิดที่สำคัญของสำนักคิดประเพณีในช่วงจังหวะแรกนี้คือ การอธิบายฐานะอันชอบธรรมของระบอบกษัตริย์ว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญที่สุด มีความเป็นมายาวนาน เป็นแหล่งสะสมความรู้ทางวัฒนธรรมการปกครองและอื่น ๆ ของไทย สถานะที่มาของพระมหากษัตริย์ไทยนั้น แต่เดิมคือระบอบพ่อปกครองลูก จะมีเพียงบางช่วงที่ได้รับอิทธิพลเขมรจึงทำให้มีการเน้นความเป็นเทวราชามากกว่าธรรมราชา ในสมัยรัตนโกสินทร์ระบอบกษัตริย์ไทยก็ปรับตัวตามแนวความคิดทางพุทธศาสนานั้นก็คือแนวความคิด “อนกนิกรสโมสรสมมุติ” ซึ่งก็คือแนวความคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์ของไทยนั้นขึ้นครองราชสมบัติโดยความเห็นชอบของชุมชนการเมือง สำนักคิดนี้ยังมีความคิดเห็น (ดังคำกล่าวของ **พระองค์เจ้าธานีนิวัต** เมื่อปี พ.ศ. 2470) อีกว่าแต่ละประเทศควรมีการปกครองของตนเองที่ปรับเข้ากับความเป็นมาของชาตินั้น ๆ ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันมีพระมหากษัตริย์คู่แสร้งดั่งบิดาปกครอง

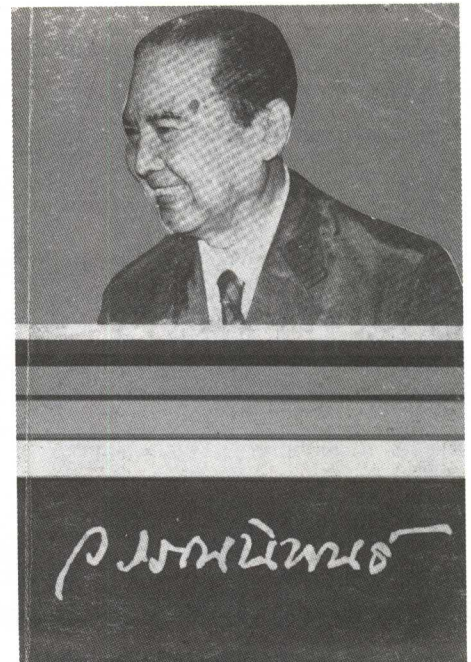
บุตร ทรงขึ้นครองราชย์โดยได้รับความเห็นชอบจากชุมชนทางการเมือง และ “ระบอบประชาธิปไตย” ของพวกเองไกลแซกชันนั้น หาใช่ระบอบที่เหมาะสมกับคนทั่วโลกไม่

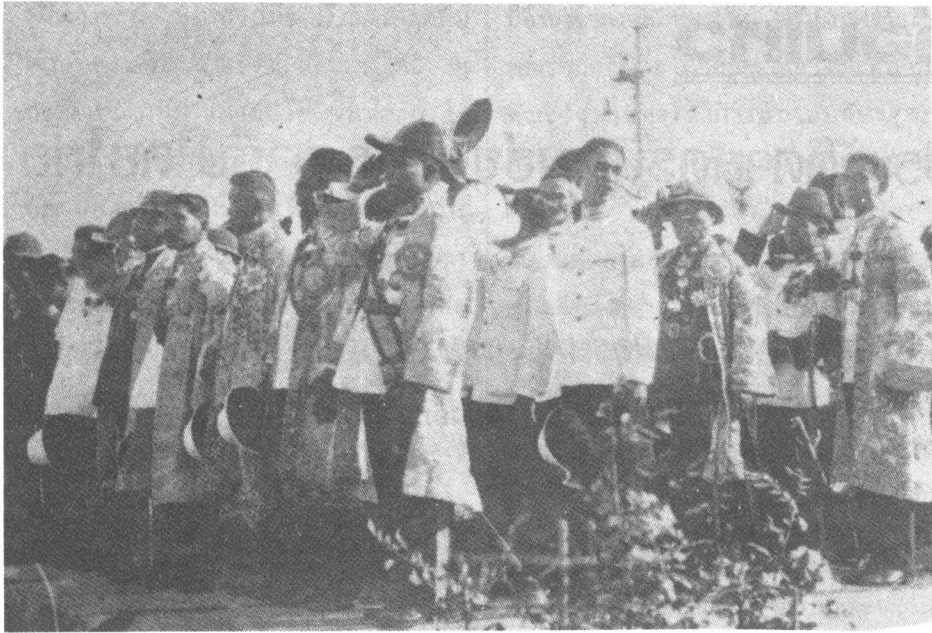
ช่วงที่สอง คือหลังการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475

ในช่วงจังหวะนี้ได้มีการปรับตัวในสำนักคิดประเพณีให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง **หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร** ได้ทรงอธิบายการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้เป็น “การปฏิวัติ” ซึ่งแปลว่า **การหมุนกลับของหลักมูล** จากหลักการสืบสันตติวงศ์ในช่วงรัชกาลที่ 6 และ 7 กลับไปสู่หลัก “อนกนิกรสโมสรสมมุติ” อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการอธิบายที่ขัดกับหลัก “อภิวัฒน์” ของนายปรีดี พนมยงค์ อย่างตรงกันข้ามหลักการเรื่อง “อนกนิกรสโมสรสมมุติ” นี้ ได้รับการตีความใหม่จากสำนักคิดประเพณีว่า มีค่าเท่ากับระบอบประชาธิปไตย **ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช** ยืนยันว่า ระบอบประชาธิปไตยของไทยมีมานานแล้วตั้งแต่สมัย **พ่อขุนรามคำแหง** และพระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ ก็ทรงมีแนวพระราชดำรัสที่โน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ องค์พระมหากษัตริย์จะสัมพันธ์กับกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีขึ้นนับแต่ ปี พ.ศ. 2475 อย่างไร มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรโต้ตอบระหว่างคณะราษฎรซึ่งอยู่-

เชิญ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเป็นกษัตริย์ “ใต้” รัฐธรรมนูญ และทางด้านองค์พระมหากษัตริย์ทรงตอบกลับมาว่า ยินดีจะมาเป็นกษัตริย์ “ตาม” รัฐธรรมนูญ อันเป็นการยืนยันในหลักการเดิมว่า พระองค์ทรงได้รับอำนาจจากชุมชนการเมืองแล้ว กลุ่มคนเพียงเล็กน้อยไม่อาจกระทำผิดขัดข้องและไม่อาจจอดอดอนพระราชอำนาจได้ นั่นก็คือ รัฐธรรมนูญที่เพิ่งเกิดขึ้นเพราะมีกลุ่มคนเรียกร้องนั้นย่อมมีที่มาจากการ “พระราชทาน” สถานะเดียวอย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นใหม่นั้น กำหนดขึ้นอย่างผิดธรรมชาติ กลุ่มคนที่ทำการเรียกร้องกระทำผิด “หน้าที” โดยการยึดอำนาจซึ่งเป็นแบบ

อย่างอันเลวร้ายอันจะมีต่อเนื่องไปไม่รู้จักจบสิ้น การที่พยายาม “จำกัด” อำนาจของพระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งที่เลวร้าย เพราะเป็นการผิดธรรมชาติและข้อดกลงที่มีมาตามประเพณี กลุ่มคนที่เรียกว่าคณะราษฎรเป็นเพียงกลุ่มคนที่หลงใหลทฤษฎีและวัฒนธรรมตะวันตกอย่างผิด ๆ กระทำการเปลี่ยนแปลง เพราะที่ทุกสิ่งทุกอย่างยังไม่พร้อม สิ่งที่ตามมาหลังการยึดอำนาจในปี พ.ศ. 2475 ก็คือ การสถาปนา “กษัตริย์หลายพระองค์” ขึ้นมาแทนกษัตริย์พระองค์เดียวนั่นเอง

แนวการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ของสำนักคิดประเพณี ดังกล่าวปรากฏอยู่ในพระนิพนธ์ของกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ใน เรื่อง **อัตชีวประวัติในนิพนธ์ของกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์** เรื่อง **ประชาธิปไตยแบบไทย** ในงานเขียนของ **ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช** เรื่อง **เบื้องหลังประวัติศาสตร์** และในคำปาฐกถาของ **ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช** เรื่อง **ระบบราชการไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง**

ช่วงจังหวะที่ 3 คือ นับแต่ประมาณปี พ.ศ. 2500

ช่วงจังหวะนี้ คือจุดกำเนิดและพัฒนาการของ **ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย** ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การถือกำเนิดของระบอบนี้มีลักษณะที่สืบเนื่องจากแนวคิดของสำนักคิดประเพณี กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย คือ ระบอบที่พยายามปรับหลักการให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย และได้อธิบายว่าอันที่จริงระบอบประชาธิปไตยแบบไทยมีอยู่มาช้านานแล้ว การที่ขาดหายไปในช่วงนี้ก็เพราะปรับ

อุดมการ “ต่างชาติ” ทั้งเขมรและฝรั่งเข้ามา ผู้นำในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยที่ **ทักษ์ เจริญเศรษฐ** เรียกว่า “พ่อขุน” นั้น สามารถเข้าใจได้ตามนัยของ **สำนักคิดประเพณี** ก็โดยมองผ่านหลักการเกี่ยวกับ “**อนกนิกรสโมสรสมมุติ**” นั่นก็คือ ผู้ปกครองเกิดขึ้นจากการที่มีคนหลากหลายฐานะ อาชีพมาประชุมกันและ “**สมมุติ**” ให้บุคคลนั้น ๆ เป็นผู้ปกครอง อีกทั้งสัญญาของการยอมรับหรือไม่ยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำกับประชาชนเป็นเรื่องที่พึงสังเกตด้วยญาณทัศนะ ไม่ใช่ด้วยการนับจำนวนปริมาณอันเป็นวิธีการของชาวตะวันตก

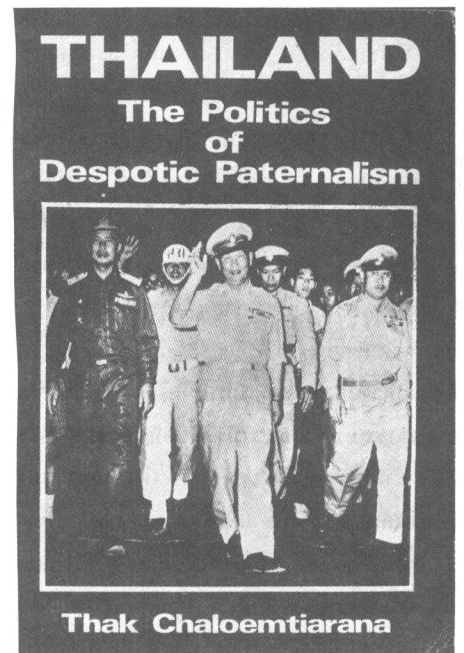
ผลงานทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในสายของการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยแบบไทยปรากฏอยู่ในงานเขียนของ **พลเอกแสง เสนาณรงค์** เรื่อง **รวมข้อคิดในทางการเมือง** และของสถานีวิทยุสองสุนทรีย์ เรื่อง **ประชาธิปไตยแบบไทยและข้อคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ** เป็นต้น

ช่วงจังหวะสุดท้าย

คือ อิทธิพลของสำนักคิดประเพณีที่มีต่อชนชั้นกลาง ซึ่งเติบโตขึ้นจากผลของการพัฒนาในสมัย **ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์** ในช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์เดือนตุลาคม 2516 นั่นก็คือมีคำอธิบายและงานการศึกษาค้นคว้าในมหาวิทยาลัย และในชุมชนวิชาการกระแสหลักได้พยายามแสดงให้เห็นว่าการปูพื้นฐานประชาธิปไตยไว้แล้วตั้งแต่สมัย **รัชกาลที่ 5** อีกทั้ง **รัชกาลที่ 7** ก็ทรงเตรียมการพระราชทานรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ซึ่งหากมีการพระราชทานรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริงโดยไม่มีการทำผิด “**ประเพณี**” การเมืองไทยก็ถึงเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์

เพียบพร้อมด้วยควมมีคุณธรรมของผู้ปกครอง ซึ่งกระแสดความคิดแบบนี้มีผลให้คนชั้นกลางใช้พระราชหัตถเลขาสาละนราชสมบัติบางตอนของ **รัชกาลที่ 7** ต่อสู้กับระบอบเผด็จการทหารในปี พ.ศ. 2516 คนชั้นกลางผู้ได้รับอิทธิพลความคิดจากสำนักคิดประเพณี มีทัศนะเช่นเดียวกับผู้สร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ตรงที่แสดงให้เห็นวัฏจักรของการยึดอำนาจรัฐประหารว่ามีต้นตอมาจากการปฏิวัติปี พ.ศ. 2475 การพัฒนาระบบพรรคการเมืองแบบตะวันตกต่อไปจะเป็นทางแก้ปัญหาหรือไม่ นั้นน่าจะยังคงเป็นปัญหาอยู่ระบบพรรคการเมืองหลังปี พ.ศ. 2516 เป็นของกลุ่มนักธุรกิจนายทุน มากกว่าจะเป็นของคนชั้นกลางโดยทั่วไป การมีผู้นำผู้มีคุณธรรมและทำระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพก็น่าจะยังคงเป็นภาพอุดมคติที่คนชั้นกลางคาดหวังกันอยู่ไม่น้อย ตัวชี้วัดว่าคนชั้นกลางมีการประนีประนอมแบบวิถีทางการเมืองทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันพิจารณาได้จากแนวคิดสิทธิและหน้าที่ในสังคมไทย คนชั้นกลางไม่ปฏิเสธแนวคิดทั้งสอง แต่ก็ดูจะให้แนวคิดเรื่องหน้าที่ที่มีความสำคัญและมาก่อนแนวคิดเรื่องสิทธิ

งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มนักวิชาการ และคนชั้นกลางรุ่นใหม่ที่ยังคงสืบทอดแนวคิดของสำนักคิดประเพณี ได้แก่ งานเขียนของ **ชัยอนันต์ สมุทวณิช**, **รอง ศยามานนท์** และ **สนธิ เตชานันท์** เป็นต้น

สำนักคิดตะวันตก

สำนักคิดตะวันตก ถือกำเนิดในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 เช่นกัน เข้าใจว่าจะเป็นกลุ่ม นักเรียนนอก พวกที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ เป็นกลุ่มที่สนใจวิชากฎหมาย และวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง สำนักคิดตะวันตกแลเห็นความเป็นเหตุเป็นผลและความเจริญอย่าง เป็นสากลของตะวันตก ในขณะที่ภายในสังคมไทยนั้น แม้จะมีบางอย่างเป็นระบบเหตุผลอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ล่าหลัง ต้องการการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการฟื้นฟูหรือปรับปรุง กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เมื่อแรกที่ทรงนำระบบกฎหมายแบบอังกฤษเข้ามาใช้ก็ทรงเชื่อมั่นว่าสามารถยึดหยุ่น มีเหตุมีผล และทำให้ประเทศเจริญเยี่ยงอารยประเทศได้ ทรงปฏิเสธการกลับไปฟื้นฟูระบบประมวลกฎหมายของสำนักคิดประเพณี ซึ่งนำโดย กรมพระยาดำรงฯ และเมื่อมีปัญหาได้เถียงกันอย่างมาก ในช่วงทศวรรษ 2440 ก็ทรงลาออกจากราชการไป พระยาศรีธรรมาธิราชเป็นอีกผู้หนึ่ง ซึ่งสังกัดอยู่ในสำนักคิดตะวันตกเขาเชื่อมั่นในการระดมทุน แบ่งงานกันทำ ใช้ระบบการผลิตสมัยใหม่ และมีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ทำการผลิตหน่วยต่าง ๆ

สำนักคิดตะวันตกจะพิจารณาว่า ก่อน พ.ศ. 2475 นั้น จะไม่มีสิ่งที่เรียกว่าประชาธิปไตยอยู่ แต่ทว่าเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นในปี 2475 อีกทั้งรัฐธรรมนูญหาได้เกิดจากการพระราชทานไม่ หาก

ทว่าเกิดจากการประนีประนอมระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า กับคณะราษฎร สำนักคิดตะวันตก

จะพิจารณาว่าหลัง พ.ศ. 2475 คือพยายามสร้างหลัก "นิติธรรม" ขึ้น ในสังคมไทย ปรีดี พนมยงค์ อธิบายว่าการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยย่อมต้องมีขั้นตอนจากระดับที่ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ 2475 ไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญ ปี 2489 อย่างไรก็ตามระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ได้ปิดฉากลงเนื่องมาจากการรัฐประหารปี 2490

สำนักคิดตะวันตกจะพิจารณาอธิบายว่า หลัง พ.ศ. 2475 นั้นเป็นยุคใหม่ที่สว่างไสวมากกว่าจะเป็นยุคมืด การมีปัญหาขลุกขลักในช่วงปี 2475 - 2476 เกิดจากข้อบกพร่องของวัฒนธรรมภายใน ไม่ใช่ข้อบกพร่องของหลักการตะวันตก ดังนั้นนักคิดสำนักคิดตะวันตกจึงเสนอให้มีการปฏิวัติวัฒนธรรมภายในให้สอดคล้องกับหลักการตะวันตก (ในทัศนะของสำนักคิดประเพณี หลักการต้องปรับลงมาให้เข้ากับวัฒนธรรมภายใน) พิจารณาในแง่นี้ ความคิดของหลวงพิบูลสงครามและกลุ่มของเขาจึงน่าจัดอยู่ในสำนักคิดตะวันตกมากกว่าประเพณี

สำนักคิดตะวันตกอีกกลุ่มหนึ่งสถาปนาขึ้นมาอย่างแข็งขันในทศวรรษ 2490 ซึ่งแม้โดยเนื้อหาสาระจะเป็นทางมาร์กซิสต์ แต่ก็ยังจัดอยู่ในสำนักคิดตะวันตกได้ เพราะเป็นกลุ่มที่เชื่อในหลักการสากล และแลเห็นข้อบกพร่องในสังคมไทยมากกว่าจะแลเห็นข้อดีที่จะต้องรักษาไว้ ส่วนคำว่าประชาธิปไตยที่สำนักคิดนี้ใช้ก็มีลักษณะแยกออกไปจากรากฐาน

ทางวัฒนธรรมไทย ถือเป็นระบอบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ

นักคิดคนสำคัญในระยะต่อมาที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้สร้างความคิดของสำนักคิดตะวันตกในปัจจุบันน่าจะได้แก่ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และเสน่ห์ จามริก ในกรณีของป๋วย อึ๊งภากรณ์ แม้เขาจะดัดดัดกับวัฒนธรรมไทยและความเป็นมนุษย์อย่างเต็มเปี่ยม แต่ในหลักวิธีคิดของเขานั้นเป็น "ฝรั่ง" ตรงประเด็นที่เชื่อในหลักการมีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ของมนุษย์ภายในอุดมคติของสังคมซึ่งย้าให้เห็นเสมอในงานเขียนของเขา คือ สมรรถภาพ เสรีภาพ ยุติธรรม และแผ่เมตตา

ในขณะที่เสน่ห์ จามริก ในประการแรกจะมีทัศนะในพุทธศาสนาจากแง่ของมนุษยชาติสากล คือจะมีหลักการและแนวความคิดเรื่องเสรีภาพและลัทธิมนุษยชนอยู่อย่างเต็มเปี่ยม เป็นเสรีภาพที่เน้นลึกเข้าไปถึงศักยภาพสร้างสรรค์ภายในของตัวแต่ละคนที่จะเลือกหรือไม่เลือกก็ได้ อีกทั้งยังมีหลักของความมีเมตตาธรรมค้ำจุนอยู่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มุ่งสู่หลักการเสรีภาพ เพื่อช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นเป็นอิสระจากพันธะอำนาจอันไม่เป็นธรรมของมนุษย์ด้วยกัน เหล่านี้จึงเป็นสภาพธรรมดาของความเป็นมนุษย์ประการต่อมาก็คือ เสน่ห์ จามริก มีความเห็นว่าปัญหาการเมืองไทยหลัง พ.ศ. 2475 นั้นเป็นปัญหาหลักการ หาใช่ปัญหาในเชิงการปฏิบัติที่สำนักคิดประเพณีที่ทักท้วงไว้ว่าเป็นเพราะการแก่งแย่งอำนาจกันเองในหมู่นักคณะราษฎร ปัญหาหลักการดังกล่าวหาได้อยู่ที่ตัวกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยตรงไม่

เพราะตัวกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเป็นชีวิตร่วมกัน ในทางการเมืองของประชาชนทั้งมวลจึงยังไม่จำเป็นต้องหาในเชิงหลักการที่แท้ เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามกาลเทศะ แต่ปัญหาหลักการที่แท้จริงก็คือปัญหาการตัดสินใจร่วมกันของชนชั้นนำและผู้มีอำนาจทางการเมืองว่าจะตกลงสร้างกติกาคำสั่ง และสืบทอดอำนาจทางการเมืองอย่างเปิดเผยได้หรือไม่

กล่าวโดยสรุป สำนักคิดตะวันตกเลเห็นปัญหาของการเมืองไทยหลังปี พ.ศ. 2475 ว่ามีอยู่มากมาย โดยที่มิเน้นพิจารณาปัญหา และการให้คำอธิบายในทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพันธึกับปัญหาหลักการมากกว่าจะเน้นในตัวปัญหาของการทำผิดประเพณีทางการเมืองการปกครอง

ตัวอย่างของงานเขียนทางประวัติศาสตร์ในสำนักคิดตะวันตก มีดังเช่น การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ ของ **เฮนรี่ จามริก** การศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญ 2490 ของ **สุชิน ตันติกุล** และการศึกษาเรื่องการปฏิวัติ 2475 (ภาษาอังกฤษ) ของ **ธวัช มกราทพงศ์** เป็นต้น

สรุป

การอธิบายในที่นี้ซึ่งแบ่งแยกความคิดและกระแสประวัติศาสตร์นิพนธ์ประชาธิปไตยไทย ออกเป็นสองสำนัก อาจดูเป็นเรื่องเคอะเขินอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ดีได้ทำให้ผู้เขียนมีความเข้าใจ แนวทางของความคิดและการเขียนประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย ที่สืบสายต่อเนื่องกันมาได้อย่างนานพอสมควร

ควร ในที่นี้จึงใคร่ย้ำประเด็นสำคัญซึ่งเป็นตัวแบ่งความคิดออกเป็น 2 สำนัก ไว้อีกครั้งดังนี้

1. มีระบบประชาธิปไตยหรือสิ่งที่อาจเทียบเคียงว่าเป็นระบอบประชาธิปไตย อยู่ก่อนปี 2475 หรือไม่
2. รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2475 มีฐานะและที่มาอย่างไร
3. การเมืองหลังปี พ.ศ. 2475 เป็นยุคมืดหรือยุคสว่าง และเป็นความวุ่นวาย หรือเป็นสิ่งที่มิระบือขบ
4. ผู้นำลัทธิผู้เจตนจำนงของประชาชนได้อย่างไร
5. สิทธิและหน้าที่ สัมพันธ์กันอย่างไร อะไรสำคัญกว่ากัน
6. แนวทางแก้ปัญหามทางการเมืองไทย ต้องปรับหลักการจากภายนอก หรือปรับสภาพเงื่อนไขภายในสังคมไทย

ในอันที่จริง การตั้งคำถามที่แบ่งแยกเป็นชาวเป็นด้าวดังกล่าว อาจทำให้เรามีความเห็นสุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่งได้ง่าย และอาจไม่ก่อให้เกิดมีความรู้ใด ๆ ขึ้นมา ในที่นี้เป็นเพียงแต่ตั้งคำถามอยู่ในใจใช้เป็นแนวทางตรวจสอบดูงานเขียนทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ และแสวงหาความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้เกิดผ่านมาในประวัติศาสตร์ไทย

นอกจากนี้การแบ่งเป็นสำนักคิดประเพณีและสำนักคิดตะวันตก ต้องดูภายในบริบทเป็นสำคัญ ในอันที่จริงนักคิดของทั้งสองกลุ่มล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากสังคมตะวันตกด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่ภายในกระบวนการของการรับความคิดตะวันตกนั้น ทั้งสองสำนักรับเข้ามาต่างกัน แปรเปลี่ยนและตีความคิดต่าง ๆ สัมพันธ์ไปกับภูมิหลังของแต่ละคน บุคสมัย และสัมพันธ์อยู่กับกลุ่มอำนาจที่ตนคิดว่าตนสังกัดอยู่ รวมไปถึงทัศนคติเกี่ยวกับความดีความงามของบุคคล ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญที่อยู่เหนือเกินกว่าจะอภิปรายในที่นี้ได้

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์วนิช
เก็บความและเรียบเรียง

เจ้าของ

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร. 424-5768

ผู้จัดทำ

ศุดใจ ธารธาราทอง

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์วนิช

พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

Man cannot create material things. In the mental and moral world indeed he may produce new ideas; but when he is said to produce material things, he really only produces utilities; or in other words, his efforts and sacrifices result in changing the form or arrangement of matter to adapt it better for the satisfaction of wants.

Alfred Marshall
Principles of Economics (1962)

การผลิตในทางเศรษฐศาสตร์เป็นคำที่ลวงตาและลวงสมอง การผลิตเราคิดว่าเราทำอะไรให้เกิดขึ้นใหม่ แต่การผลิตที่แท้จริงแล้วเป็นการแปรสภาพแปรสภาพจากสภาพอย่างหนึ่งไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง แปรสภาพจากวัตถุดิบอย่างหนึ่งเป็นวัตถุอีกอย่างหนึ่ง จากแรงงานอย่างหนึ่งเป็นแรงงานอีกอย่างหนึ่ง การแปรสภาพนี้เป็นการทำให้เกิดสภาพใหม่ โดยการทำลายสภาพเก่า เพราะฉะนั้น การผลิตตามปกติจะมีการทำลายด้วยเสมอไป ถ้าเศรษฐศาสตร์จะเป็นวิทยาศาสตร์ที่แท้จริง

แล้วจะคิดแต่การผลิตไม่ได้ ในการผลิตแทบทุกครั้งจะมีการทำลายเสมอไป ที่นี้การทำลายในลักษณะหนึ่งนั้นเรายอมรับได้ แต่มันมีการทำลายบางอย่างที่ยอมรับไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็จะมีการพิจารณาเรื่องการผลิตนี้ว่า การผลิตบางอย่างเป็นการผลิตที่มีค่าเท่ากับการทำลาย ซึ่งเราจะมีปัญหาว่าจะผลิตดีหรือไม่ดี บางครั้งเราจะต้องมีการงดเว้นการผลิต และการงดเว้นการผลิตนั้นคือกิจกรรมเสริมคุณภาพชีวิตด้วย ในเศรษฐศาสตร์แบบใหม่นี้จะพิจารณาคนด้วยการผลิตหรือไม่ผลิตไม่ถูกต้อง การไม่ผลิตอาจจะเป็นการกระทำที่ดีในทางเศรษฐกิจก็ได้ เราจะต้องพิจารณาการผลิตที่มีค่าเท่ากับการทำลายกับการผลิตเพื่อการทำลายและการผลิตมีผลทั้งทางบวกและทางลบ มีผลทั้งเสริมคุณภาพชีวิตและทำลายคุณภาพชีวิตและการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์มักจะมี ความหมายแคบ มักจะเอาเฉพาะแต่ที่มาซื้อมาขายกันได้

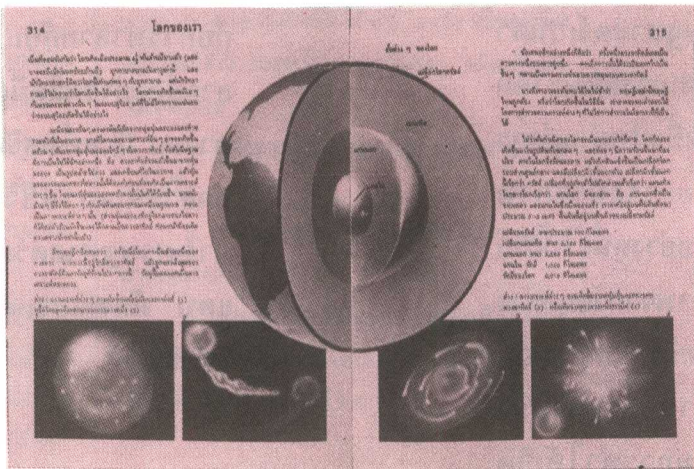
พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)
ปาฐกถาเรื่อง เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ
9 มีนาคม 2531

ชุด โลกของเรา

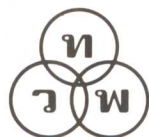
Macmillan, London.

ชุด 'โลกของเรา' ว่าจะเป็นหนังสือชุดหนึ่งที่คุ้มค่าที่สุดสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว ในหนังสือชุดนี้ได้รวบรวมความรู้ในแขนงต่างๆ ด้วยเนื้อหาสาระภาพประกอบสีสี่และรายละเอียดที่เป็นประโยชน์สำหรับทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังสนใจหาความรู้ อ่างอิงเพิ่มเติมนอกเหนือจาก

บทเรียนในตำรา ประกอบด้วย ความสะดวกในการค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ โดยเริ่มต้นจากเล่มดรรชนีคำศัพท์ไปสู่รายละเอียดในเล่มต่างๆ โดยสรุปแล้วสมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถใช้ประโยชน์อย่างจริงจังจากหนังสือชุดนี้โดยทั่วกัน ปกแข็งเย็บเชือก พิมพ์สี่สีตลอดเล่ม

งานและอุตสาหกรรม / ประเทศ บ้านเมือง / ศิลปะและนันทนาการ
กีฬาและงานอดิเรก / ดรรชนีค้นเรื่อง / คน / สัตว์ / พืช / บุคคลสำคัญ
โลกและนอกโลก / การเดินทางและการสื่อสาร

ไทยวัฒนาพานิช